

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 25 april 1888, kl. 12 midd.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 riksdagsordningen.

Uti en från Första Kammaren till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 40, har herr *von Ehrenheim* anført, hurusom, under den tid nuvarande riksdagsordning varit gällande, vid tillämpningen af densamma uppkommit åtskilliga förhållanden, som strede mot dess syfte. Riksdagsordningens syfte — likasom syftet i alla vallagar, som icke innehölle särskilda bestämmelser om s. k. minoritetsval — vore nemligen, att majoriteten inom valcorporationen, representerad af dem, som infunne sig vid valet, skulle bestämma om valets utgång. Genom fel, begångna dels af de väljande, dels af dem, som i följd af offentligt uppdrag haft att med valet taga befattning, hade det emellertid i flera fall inträffat, att minoriteten och icke majoriteten, blifvit bestämmande. I förra fallet vore visserligen de väljande sjelfve orsaken till utgången af valet, men felet kunde ofta vara ganska ursäktligt, då en stor del af de väljande icke personligen vore i tillfälle att undersöka alla de omständigheter, hvarpå valbarhet berodde. Det kunde under alla förhållanden icke ligga i det allmännas intresse, att sådana fel, om de förekomme i större utsträckning, finge utöfva inflytande på representationens sammansättning. Ännu mindre rimligt syntes det vara, att personer, som i sjelfva riksdagsordningen förordnats att ombesörja valen, genom fel och försummelse skulle kunna beröfva hela kommuner deras inflytande på valen, samt att, äfven om utgången af valen derigenom förändrats eller kunnat förändras, någon rättelse likväl icke kunde

vinnas. Den med hufvudgrunderna för det representativa systemet mest öfverensstämmande utvägen att motverka dessa olägenheter syntes motionären vara att föreskrifva nytt val och således återföra frågan till valkorporationen, hvars uppfattning det onekligen vore riksdagsordningens mening att göra gällande, dock att, om felet blifvit begånget af de väljande sjelfve, en sådan återförvisning icke borde ifrågakomma, med mindre majoriteten af de i valet deltagande derigenom beröfvats inflytande på valets utgång.

Härefter framhåller motionären det olämpliga deri, att myndigheterna, i anledning af anförda besvär öfver val, tillsatte riksdagsman. Till betryggande af valkorporationernas rätt och på det att representationen måtte blifva ett uttryck af de väljandes mening, borde myndigheterna, vid klagan öfver val, icke ega rätt att vidtaga annan åtgärd än att fastställa valet eller förordna nytt val. Att, såsom hittills skett, återställa rättstillståndet, sådant det vid valförrättningen bort uppehållas, kunde icke vara myndigheternas uppgift, när det gälde ett folks representation; saknaden af majoritetens förtroende ersattes icke genom en formelt riktig tillämpning af lagbud, gifna för att förekomma obehöriga val.

I öfverensstämmelse med dessa åsikter föreslår motionären följande tillägg till § 25 riksdagsordningen:

»Hafva vid elektors- eller riksdagsmannaval de afgifna rösterna eller valsedlarne förklarats ogiltiga till mera än halfva antalet, skall nytt val anställas, efter kungörelse, som i § 18 sägs, om valet afsett att omedelbart välja riksdagsman i Andra Kammaren, men eljest innan valsammanträdet upplöses.

Har vid sådant val någon, som på grund af tjenst eller annat allmänt uppdrag haft att med valet taga befattning, begått fel, som på valets utgång haft eller kunnat hafva inflytande, skall valet, om det öfverklagas, ogillas och nytt val ega rum.

Ogillas eljest riksdagsmannaval i anledning af deröfver anförda besvär, skall den pröfvande myndigheten förordna om anställande af nytt val, men icke må annan än den vid valförrättningen utsedde af myndigheten förklaras för riksdagsman.»

Den tanke, som ligger till grund för första mom. af motionärens förslag, framträdde i en vid sistlidne riksdag inom Andra Kammaren af herr Hammarlund väckt motion, om tillägg till § 17 eller § 25 riksdagsordningen, af innehåll att, om vid elektors- eller riksdagsmannaval minst halfva antalet af de afgifna rösterna kasserades, nytt val skulle anställas. Omförmälda motion blef emellertid af båda kamrarna afslagen. Konstitutionsutskottet, som i sitt utlåtande n:o 4 af-

styrkte densamma, yttrade dervid, att, ehuru utskottet erkände det oegentliga deruti, att i följd af valsedlars ogillande en annan förklarades vald till riksdagsman än den, hvilken valmännens flertal velat hugna med sådant förtroende, utskottet likväl ansåge sig böra framhålla, att motionärens syfte, att riksdagsmannavalen måtte blifva ett sant uttryck af majoritetens bland valmännen åsigter, ej vunnes genom det af honom framställda förslaget. Det vore nemligen icke säkert, att de ogillade valsedlarne afgifvits på samma person, eller att valet utan sådant ogillande af röstsedlar inneburit ett uttryck af majoritetens åsigter.

Detta yttrande eger, enligt utskottets förmenande, i hufvudsaklig mån giltighet jemväl med afseende på föreliggande motion. Bifall till deri föreslagna stadganden skulle nemligen hafva till följd, att, om ett riksdagsmannaval utfallit t. ex. så, att A erhållit 150 röster samt B och C hvardera 100 röster, och någon anmärkning mot rösternas giltighet icke förekommit, valet varder bestående och A utsedd till riksdagsman, men att, i händelse de på B och C afgifna röster, i följd deraf att desse icke äro valbare, eller af annan orsak, förklaras ogiltiga, nytt val skall ega rum. Enligt utskottets uppfattning förefinnes icke något skäl till olika förfaringssätt i dessa två fall. Det synes därför, som om motionärens syftemål icke kunde vinnas genom de af honom föreslagna stadganden, såvida icke derjemte meddelades en föreskrift om absolut majoritet; men en dylik föreskrift skulle tvifvelsutan ofta föranleda omval och dermed förenade olägenheter.

Vidare får utskottet erinra, att, då motionärens förslag i första mom. innehåller, att, derest vid elektors- eller riksdagsmannaval de afgifna rösterna eller valsedlarna förklarats ogiltiga till mera än halfva antalet, nytt val skall anställas, samt dermed jemföres stadgandet i sista mom., att, i händelse riksdagsmannaval i anledning af anförda besvär ogillas, den pröfvande myndigheten är skyldig förordna om anställande af nytt val och icke eger befogenhet att förklara annan för riksdagsman än den vid valförrättningen utsedde, så följer häraf, att, äfven om i nu nämnda fall afgifna röster utan laga skäl förklarats ogiltiga och röstkasseringen således varit obehörig, rättelse i en sådan origtig åtgärd icke kan vinnas annorledes än genom anställandet af nytt val, hvilket måhända gifver ett helt annat resultat än det först hållna valet. Utskottet håller dock före, att under dylika förhållanden den högre myndigheten bör ega befogenhet att undanrödja verkan af det origtiga beslutet och förklara den vald till riksdagsman, som erhållit de flesta rösterna. Ett nytt val i förenämnda fall vore, synes det utskottet, en orättvisa ej mindre emot de valberättigade, som

deltagit i det första valet, utan äfven mot den, som blifvit till riksdagsman utsedd.

Beträffande för öfrigt motionärens förslag, att, om någon, som på grund af tjänst eller annat allmänt uppdrag haft att med valet taga befattning, begått fel, som på valet haft eller kunnat hafva inflytande, valet, i händelse det öfverklagas, skall ogillas och nytt val ega rum, så kan utskottet icke förneka, att detta är i många afseenden beaktansvärdt, enär det understundom inträffat, att fel och försummelser hos dem, som på grund af kommunalt uppdrag haft befattning med riksdagsmannaval, inverkat på valets utgång så att majoriteten icke blifvit bestämmande. Svårigheten att finna det nödiga botemedlet i tillräckligt verksamma lagbestämmelser är dock mycket stor, isynnerhet som här närmast blifver fråga om kommunalstämmans ordförande, som ej har någon tjänst, utan ett förtroendeuppdrag. Motionären har tänkt sig nya val såsom det bästa medlet att ställa till rätta hvad som felats eller försummats. I åtskilliga fall torde detta ock vara det lämpligaste, men nya val äro å andra sidan ett betydande ondt i följd af den tidsutdrägt och den oro i sinnena, de medföra, och böra i följd deraf icke utan nödfall anlitas. Enligt motionärens förslag skulle nytt val anställas till och med om vid ett riksdagsmannaval, der en så stor splittring egt rum, att ingen erhållit mer än en fjerdedel eller en femtedel af de afgifna rösterna, det skulle visa sig, att den, som erhållit pluralitet med några få rösters öfvervigt, icke varit valbar. Att, såsom hittills, högre dömande myndighet i dylikt fall förklarar den vald, som erhållit de flesta lagliga rösterna, har varit en vida beqvämare och lämpligare utväg, och det kan ej ens i allmänhet påstås, att den nu föreskrifna behandlingen af riksdagsmannaval i och för sig varit egnad att framkalla någon föreställning om obehörigt intrång från domaremagteus sida, då ju domstolen icke med fog kan sägas härigenom tillsätta riksdagsman, utan blott afgör hvilken bland de af valmännen utsedde erhållit det högsta lagliga röstantalet. Den uppmärksamhet, ett allmänt känt fall med skäl framkallat, har därför, efter utskottets mening, mindre haft sin grund i sjelfva rättsfallet, som ofta upprepats, än i det ifrågavarande valets omfattning och betydelse för representationens sammansättning. Kunde upprepandet af något dylikt förekommas genom upplösandet af de stora sammanhängande valen i flera mindre, vore, efter utskottets förmenande, de hufvudsakligaste farorna af nu gällande stadganden undanröjda. Genom den mångåriga tillämpningen af dessa stadganden har väl ock hos såväl väljande som valförrättare en allt vidsträcktare insigt och erfarenhet vunnits, så att man torde hafva

grundade skäl för den förhoppning, att fel och försummelser af nu ifrågavarande beskaften hädanefter skola blifva alltmer sällsynta.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att herr von Ehrenheims förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 april 1888.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservation:

af herrar *Norén, Larsson, Ivar Månsson, Nilsson, Svensson* i Bossgården samt *Widström*:

»I likhet med utskottet hafva vi ej funnit skäl att tillstyrka det af motionären föreslagna tillägg till 25 § riksdagsordningen. Det är likväl obestriddigt, att, såsom motionären jemväl anført, flera gånger inträffat, att hela kommuner beröfvats sitt inflytande på riksdagsmannavalet derigenom, att kommunalstämmans ordförande ej inom behörig tid till valförrättaren insändt valprotokoll, hvilken uraktlåtenhet äfven stundom vållat en annan utgång af valen. Och då riksdagsordningens stadganden i dessa afseenden torde vara allt för ofullständiga, anse vi, att åtgärder för afhjelpande af detta bristfälliga förhållande borde vidtagas. Ett förslag väcktes äfven inom utskottet om förändring eller tillägg till tredje stycket af 16 § riksdagsordningen, åsyftande, att vederbörande valförrättare skulle, derest valprotokoll ej inom föreskrifven och kungjord tid inkommit, genom exekutor eller på annat lämpligt sätt infordra samma protokoll.

Då emellertid detta förslag, som hade ett visst samband med åtskilliga andra till utskottets behandling öfverlemnade frågor, icke vann

pluralitet i utskottet, hafva vi härmed velat uttala vår i denna del från utskottet afvikande mening.»

Herr *Casparsson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling i utskottet..
